

BAKTERIJSKI OŽIG OLJK

Nevarna bolezen iz Amerike lahko ogrozi tudi slovensko oljkarstvo. Previdnost pri nabavi sadik oljk iz Italije!

V oktobru letos je italijanska služba za varstvo rastlin obvestila članice EU in Evropsko organizacijo za varstvo rastlin (EPPO) o nenavadnem sušenju vej oljk v Apuliji v južni Italiji. Po sedaj znanih ugotovitvah gre za nevarno karantensko bolezen, ki jo povzroča **bakterija *Xylella fastidiosa*** in je v EU uvrščena v priložo I.A1 Direktive 2000/29/ES in na EPPO seznam A1. Povzročitelj izvira iz Amerike, kjer povzroča boleznir različnih lesnatih rastlin, kot je npr. Pierce-ova bolezen vinske trte (Grapevine Pierce disease).

Ni znano, na kakšen način je bila ta bakterija prenesena v Evropo, kjer je bila šele sedaj prvič uradno potrjena. Gre za eno najhujših boleznir lesnatih rastlin, ker povzroča njihovo hiranje in propadanje. Poznanih je več različnih sevov bakterije, ki okužujejo različne rastline. Na okuženem območju v Apuliji so poleg oljk povzročitelja našli tudi na oleandrih in mandljevcih. Za zdaj je bolezen omejena na območje okoli kraja Salento nedaleč stran od glavnega mesta Apulije Lecce, a bi se lahko z okuženim sadilnim materialom kaj kmalu razširila tudi drugam. **Zato v bodoče pozivamo k posebni previdnosti pri nabavi sadilnega materiala, posebno v sosednji Italiji.**

Bolezenska znamenja: Bolezenska znamenja se lahko nekoliko razlikujejo pri različnih rastlinah. Splošna bolezenska znamenja so venenje, ožigi in nato sušenje listov ter napredujoče odmiranje posameznih delov krošnje (slika 1 in 2). To se pozneje lahko razširi na celo drevo, ki zaradi tega odmre (slika 3). Bakterije, ki živijo in se razmnožujejo v vodovodnih prevodnih tkivih (ksilemu), preprečujejo pretok vode in hranilnih snovi ter povzročajo odmiranje prevodnega tkiva (slika 4).

Možnost zamenjave: Sušenje posameznih tanjših vej je lahko tudi posledica poškodb, ki jih v začetku poletja z odlaganjem jajčec povzroča škrtad *Tettigetta brullei* ali oljkova vejična hrzica (*Resseliella oleisuga*). Posamezne veje se lahko sušijo zaradi poškodb, ki jih z vrtnanjem rovov v stržen vej delajo gosenice modrega sitca (*Zeuzera pyrina*).

Gostiteljske rastline: Bakterija *X. fastidiosa* je bila doslej ugotovljena na več kot 100 različnih rastlinskih vrstah. Najbolj znane in ogrožene so vinska trta in druge vrste trt, agrumi, mandljevcev, breskev, kavovec, oleander in še številne druge gojene in divje rastoče vrste. Obolenje oljk zaradi tega povzročitelja je tudi v Ameriki (Kalifornija) razmeroma novo in še ni docela pojasnjeno.

Širjenje boleznir: Na večje razdalje se bolezen prenaša z okuženim sadilnim in razmnoževalnim materialom, zlasti sadikami in cepiči. Na okuženem območju pa se poleg tega bolezen lahko hitro širi z orodji in priborom za rez in obiranje oljk. Na izvornih območjih v Ameriki je poleg tega znano, da bolezen prenašajo različne vrste škrtatkov, ki hrano pretežno srkajo iz ksilema. V Evropi za zdaj teh škrtatkov ni, ni pa še raziskano, ali kateri od evropskih škrtatkov lahko prenaša to bolezen. Potencialni prenašalci bi lahko bili predvsem predstavniki družine Aphrophoridae (prave slinarice), kamor spada tudi splošno razširjena in zelo pogosta navadna slinarica (*Philaenus spumarius*).

Gospodarska škoda: Bakterijski ožig oljk bi lahko postala ena najbolj nevarnih boleznir oljk, ki lahko ogrozi evropsko oljkarstvo. Zato se na ravni Evropske komisije pripravljajo ukrepi za omejitev njenega širjenja in izkoreninjenja. Morebitnih posledic širitve te boleznir v evropskih oljčnikih pa za zdaj še ni mogoče v celoti predvideti.

Ukrepi:

Za zdaj so vsi ukrepi namenjeni temu, da preprečimo vnos te nevarne bolezni v Slovenijo. Zato je pomembno, da se:

- sadilni material oljk nabavlja pri preverjenih dobaviteljih, zlasti pri uvozu iz Italije;
- spremlja zdravstveno stanje oljčnikov in v primeru sumljivih bolezenskih znamenj o tem nemudoma obvesti službo za varstvo rastlin Kmetijsko gozdarskega zavoda Nova Gorica, ki bo opravila pregled in v primeru utemeljenega suma tudi odvzela vzorec za laboratorijsko preiskavo; v Kopru na tel. 05-630-40-60 in v Novi Gorici na tel. 05-335-12-22.

Zaradi nevarnosti širjenja te bolezni so bili na ravni EU sprejeti ukrepi za preprečevanje širjenja v EU in sicer z Izvedbenim sklepom Komisije št. 2014/87/EU, ki omejuje premeščanje sadilnega in razmnoževalnega materiala rastlin iz province Lecce v pokrajini Apulija v Italiji. Sklep prepoveduje premeščanje vseh rastlin za saditev (cepiči, sadike, podlage) iz pokrajine Lecce v Italiji, **izjema so** nekatere rastline, ki dokazano niso gostitelji bakterijskega ožiga oljk oziroma se pridelujejo v rastlinjakih, kot so npr.: begonija, pušpan, agrumi, glog, ciklame, božična zvezda, smokve, kalina, velikocvetna magnolija, bela murva, granatno jabolko, vrtnice, trta, paprika, solata, paradižnik, jajčevac in še nekatere druge.

Pripravil:

mag. Gabrijel Seljak
Vodja Oddelka za varstvo rastlin

Koristne spletne povezave:

http://www.eppo.int/QUARANTINE/special_topics/Xylella_fastidiosa/Xylella_fastidiosa.htm

<http://photos.eppo.org/index.php/album/84-xylella-fastidiosa-xylefa>

<http://www.teatronaturale.it/strettamente-tecnico/1-arca-olearia/18008-xylella-fastidiosa-una-grave-minaccia-emergente-per-l-olivicultura-italiana-e-mediterranea.htm>

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2014:045:0029:0033:SL:PDF>

BOLEZENSKA ZNAMENJA (slikovni material)

Vir: <http://photos.eppo.org/index.php/album/84-xylella-fastidiosa-xylefa>

Slika 1: Odmiranje posameznih delov krošnje oljk (Vir: EPPO)

Slika 2: Odmiranje posameznih delov krošnje oljk (Vir: EPPO)

Slika 3: Posledice okužbe v oljčniku v Italiji (Vir: EPPO)

Slika 4: Odmiranje (nekroza) prevodnega tkiva okuženih vej (Vir: EPPO)